

Varro Vooglaid
varro.vooglaid@gmail.com

10.2023 nr 31-2/23-14/10

Menetlusosalise arvamuse ja vastuväidete ärakuulamine

1. Faktilised asjaolud ning menetluse senine käik

- 1.1. Erakonnaseaduse (*edaspidi EKS*) § 12¹⁰ lõike 1 alusel kontrollib Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon (*edaspidi komisjon*), kas erakond, valimisliit ja üksikkandidaat järgivad erakonnaseaduses sätestatud nõudeid.
- 1.2. Komisjonile laekus avaldus, milles märgitakse, et Sihtasutus Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks, registrikoodiga 90010611 (*edaspidi SAPTK*) saatis Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa elanike postkastidesse nädal enne Riigikogu 2023 valimisi flaiereid, milles kutsuti üles mitte toetama riigikogu valimistel erakondi nagu Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Erakond Eesti 200 ning Eesti Reformierakond, mis lubavad rünnata perekonna- ja abielukultuuri aluseid ning lämmatada sõnavabadust. Avalduses palutakse komisjonil uurida, kas SAPTK on selle all tegutsevatele erakonna nimekirjas kandideerivatele kandidaatidele teinud keelatud annetust tasuta reklaami näol ning aidanud seeläbi oma finantsidega kaasa erakondlike eesmärkide saavutamisele, kasutades sarnaseid jutupunkte ja vastandumistaktikat. Avaldusele on juurde lisatud fotod flaierist (Lisa 1).
- 1.3. Komisjon algatas 20.04.2023 toimunud koosolekul (protokoll nr 28, p 6)¹ Teie suhtes haldusmenetluse EKS § 12³ lõike 1 ja lõike 2 punktide 2, 3 ja 6 alusel, mis keelab juriidilise isiku annetuse ning edastas Teile ka 08.05.2023 sellekohase järelepärimise nr 31-2/23-14/2 (Lisa 2).
- 1.4. 17.05.2023 edastasite komisjoni järelepärimisele SAPTK seisukohad (Lisa 3), kus selgitasite, et kuna voldikutes ei mainitud asjaolu, et Te valimistel osalete, samuti ei kajastatud üleskutset Teie pool hääletada ning voldikuid ei saadetud Teie valimispiirkonna ringkondadesse, ei ole antud flaierite levitamisel tegemist Teie valimiskampaaniaga, vaid tegemist oli SAPTK põhikirjaliste eesmärkide sisuks olevate ideaalide esiletõstmisega, mille eest on SAPTK Eesti ühiskonnas seisnud juba kümme aastat.
- 1.5. Komisjon edastas Teile 28.06.2023 selgitava märgukirja nr 31-2/23-14/5 (Lisa 4), kus palus komisjoni 05.05.2023 järelepärimisele Teie, kui erakonna nimekirjas kandideerinud isiku seisukohta.

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/b62ad391-bbda-4833-b416-0a86264601e9>

- 1.6. 29.06.2023 edastasite meile vastuskirja (Lisa 5). Komisjon vastas 11.07.2023 (Lisa 6) ning rõhutas, et soovime Teie, kui erakonna nimekirjas kandideerinud isiku seisukohta, mitte SAPTK seisukohta.
- 1.7. 11.07.2023 (Lisa 7) vastuses selgitasite, et Te ei nõustu komisjoni arvamusega, et sihtasutuse poolt toodetud ja levitatud flaierite näol oli tegemist Teie valimisreklaamiga ning jääte 17.05.2023 esitatud seisukohtade juurde.
- 1.8. Komisjon on seisukohal, et kuna flaiereid levitati vahetult enne valimisi, flaieritel oli Teie ja Markus Järvi nimed, kes mõlemad kandideerisid valmistel EKRE nimekirjas, flaieritel väljendatud seisukohad ühtivad EKRE seisukohtadega ning flaieritel kajastatud sõnum on selgelt EKRE poolt hääletamisele kallutamine ning erakonnale eelise andmine, on komisjoni hinnangul flaierite näol tegemist Teie ja M. Järvi valimiskampaaniaga. Sihtasutusel ei ole keelatud oma seisukohti levitada, küll aga on antud olukorras seda teinud valimistel kandideerinud kandidaadid vahetult enne valimisi ning kasutades selleks sihtasutuse vahendeid. Nende valimistulemusteks saadud mõju ei välista see, et flaiereid levitati ringkondades, kus Te ise ei kandideerinud, vaid flaieritest saavutatav kasu tuleneb Teie positsioonist erakonna üldnimekirjas. 2023 Riigikogu valimistel olite Te Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esitatud kandidaatide üleriigilises nimekirjas 18. kohal. Vastavalt Riigikogu valimise seaduse § 61 teeb Vabariigi Valimiskomisjon hääletustulemuste kindlakstegemisel muuhulgas kindlaks nii kandidaadile kui erakonnale antud häälte arvud. Mis Eesti valimissüsteemi juures tähendab, et valija annab hääle küll konkreetse kandidaadi poolt, kuid ühtlasi on see hääl antud ka erakonna poolt, kelle nimekirjas vastav kandidaat kandideeris. Valimistulemuste kindlakstegemine käib kolmes etapis vastavalt sama seaduse §-le 62 ja alates teisest etapist ehk ringkonna mandaatide jagamisest on olulise kaaluga ka erakonnale antud hääled. Kolmandas etapis, kompensatsioonimandaatide jagamisel, tulevad arvesse juba ainult erakonnale antud hääled ja kui erakond saab mandaadi, siis on määrava tähtsusega kandidaadi koht erakonna üleriigilises nimekirjas. 2023 aasta Riigikogu valimistel sai isikumandaadi 9 Riigikogu liiget, ringkonnamandaadi 66 liiget ja kompensatsioonimandaadi 26 liiget, seega on erakonnale antud häälte kaal vägagi oluline.
- 1.9. Flaieritel väljendatud SAPTK seisukohad ühtivad suuresti Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna Riigikogu 2023 valimisprogrammis² väljendatuga – *kaitseme perekonda kui rahva püsimise, kasvamise ja ühiskonna alust; me ei luba perekonna – laste ema ja isa – tähenduse muutmist riigi õigusaktides.*
- 1.10. Kandideerivate kandidaatide nimedega flaierite jagamist vahetult enne valimisi eesmärgiga mõjutada valijaid ja seeläbi valimistulemusi, on reklaamis eksponeeritud isikute läbimõeldud tegevus ja seda olenemata asjaolust, et flaiereid ei jagatud kandidaatide kandideerimispiirkonnas.
- 1.11. Komisjoni seisukohta kinnitab ka EALL nõukogu poolt 14.06.2007 kinnitatud „Reklaami ja ajakirjandusliku sisu eristamise hea tava“³, mille punkti 1 kohaselt

² Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna 2023. aasta Riigikogu valimiste programm | EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond

³ <https://meedia.liit.ee/hea-tava-lepped/#1572471641775-750b457b-d3f8>

käsitletakse reklaamina igasugusel kujul olevat kindla isiku poolt tellitud teavet sõnas, pildis või helis (sõnad, arvud, kujutised, muusika ja heliefektid), mille eesmärgiks on veenda või mõjutada kindlat auditooriumi. Komisjon käsitleb poliitilise reklaamina avalikult levitavat informatsiooni erakondade, valimisliitude või üksikisikute osalemisest valimistel ja erakonna, valimisliidu või üksikisiku valimislubadusest, programmilistest seisukohtadest ja muudest sõnavõttudest. Flaieritel väljendatud seisukohad ühtivad ka Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna seisukohtadega, mille nimekirjas Te kandideerisite, seega on komisjoni hinnangul tegemist valimisreklaamiga.

- 1.12. Kui erakonna nimekirjas kandideerivale isikule loovutatakse rahaliselt hinnatav hüve, on igal juhul tegemist annetusega. Antud juhul on flaierid avaldatud ja levitatud seal eksponeeritud kandidaatide tahtel ning kandidaatide nimedega.
- 1.13. Komisjon tuvastas, et Te pole Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna Riigikogu 2023 valimiskampaania aruandes kulusid deklareerinud, millest võib järeldada, et Te pole selle reklaami eest tasunud ning olete saanud SAPTK-lt annetuse, mis kui juriidilise isiku annetus, on keelatud ning tuleb tagastada selle teinud isikule. Kuna nimetatud annetuse väärtus polnud komisjonile täpselt teada, pidi komisjon selle hindama harilikus ehk turuväärtuses EKS § 12³ lg 4 alusel, võttes hinnapakkumised reklaamitootmisega tegelevatelt ettevõtetelt ning edastades AS-le Eesti Post järelepärimise flaierite otsepostituse maksumuse ning postkastide arvu kohta Saaremaal, Läänemaal ning Hiiumaal.
- 1.14. Komisjon lähtub annetuse väärtuse hindamisel flaierite tootmise keskmisest turuhinnast ja otsepostituse maksumusest. Komisjonile teadaolevalt on Hiiumaal, Saaremaal ning Läänemaal kokku otsepostitusega (st ei ole reklaamist loobunud) postkaste kokku 66022 (Lisa 8). Reklaamitootmisega tegelevatelt ettevõtetelt saadud hinnapakkumiste alusel maksab suurusjärgus 66000 flaieri tootmine keskmiselt 3228,88 eurot ja AS-i Eesti Post hinnakirjast lähtuvalt nende otsepostitus 7764,18 eurot. Seega kujuneb reklaamflaierite tootmise ja edastamise kogumaksumuseks 10993,06 eurot (Lisa 9). Kuna flaierite näol on tegemist nii Teie, kui ka M. Järvi valimisreklaamiga, on komisjon seisukohal, et reklaamflaierite maksumuseks ühe kandidaadi puhul on pool reklaamflaierite kogumaksumusest ehk **5496,53 eurot**.
- 1.15. Komisjon selgitab, et Te olete EKS § 12⁸ lg-te 2 ja 3 kohaselt kohustatud kõrvaldama puudused Eesti Konservatiivsele Rahvaerakonnale esitatud 2023. aasta Riigikogu valimiskampaania aruandes, so kajastama flaierite tootmisega ja jagamisega tehtud kulutusi adressaadi valimiskampaania kuluna ja näitama ära kulude tasumiseks kasutatud vahendite päritolu.
- 1.16. Eelnevaid asjaolusid kogumis hinnates, on komisjon seisukohal, et flaierite näol on tegemist Teie valimisreklaamiga. Ka Riigikohus on asunud seisukohale, et annetamisena on käsitatav tegevus, kus juriidiline isik tasub erakonna liikme eest kolmandale isikule tehtud reklaamide eest, milles kujutatakse erakonna liiget eesmärgiga mõjutada valijaid (RK otsus nr 3-3-1-50-16). Eelöeldu kohaldub ka erakonna nimekirjas kandideerivale kandidaadile. Seega, olete saanud SAPTK-lt tasuta teenust, mis seisneb selles, et olete saanud reklaami ilma selle eest tasu maksmata.

2. Õiguslik tagajärg ning menetlusosalise arvamuse ja vastuväidete ärakuulamine

2.1. Õiguslik tagajärg keelatud annetuse vastu võtmisel on kohustus annetus kas tagastada selle teinud isikule või kanda annetus riigieelarvesse (EKS § 12⁴ lg 1 ja lg 2). EKS § 12¹¹ lg 1 p-dest 2 ja 4 tulenevalt peab erakond, erakonna nimekirjas kandideerinud isik, valimisliit, valimisliidu nimekirjas kandideerinud isik või üksikkandidaat keelatud annetuse tagastama. EKS § 12⁴ lõigete 1 ja 2 kohaselt tagastatakse keelatud annetus esmajärjekorras selle teinud isikule ning üksnes juhul, kui see ei ole võimalik, kantakse annetus riigieelarvesse.

EKS § 12¹¹ lg 1 p-st 2 tulenevalt on komisjonil õigus teha ettekirjutus keelatud annetuse tagastamiseks, kui erakonna nimekirjas kandideerinud isik on jätnud keelatud annetuse tagastamata ning EKS § 12¹¹ lg 1 p-de 1 ja 6 kohaselt on komisjonil õigus teha erakonna nimekirjas kandideerinud isikule ettekirjutus, kui isik jätab komisjoni nõutud dokumendid tähtajaks esitamata.

2.2. **Esitatud teabele ja tõenditele tuginedes kaalub komisjon Teie, Varro Vooglaiu suhtes ettekirjutuse tegemist EKS § 5² lg 1 2.lause, § 12³ lg 1 ja lg 2 p-de 2 ja 3, § 12⁴ lg 1, § 12¹¹ lg 1 p-de 2 ja 3, lg 2 p-de 1 ja 2 alusel põhjusel, et olete saanud SAPTK-lt keelatud annetuse summas 5496,59 eurot, mida ei ole komisjonile teadaolevalt tasutud.**

2.3. **Vastavalt haldusmenetluse seaduse (HMS) § 40 lõikele 1 peab haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamuse ja vastuväited.**

2.4. **Eelnevast tulenevalt palub komisjon Teil esitada asja kohta oma arvamus, võimalikud vastuväited ja neid kinnitavad tõendid digitaalselt allkirjastatult komisjoni e-posti aadressil erjk@riigikogu.ee hiljemalt 15.11.2023.**

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa Oviir
komisjoni esimees

Lisad:

- 1) reklaamflaierite fotod 1-3;
- 2) ERJK 05.05.2023 järelepärimine seoses menetluse algatamisega;
- 3) 17.05.2023 vastus järelepärimisele;
- 4) ERJK 28.06.2023 märgukiri;
- 5) 29.06.2023 vastus märgukirjale;

- 6) ERJK 11.07.2023 pöördumine;
- 7) 11.07.2023 vastus pöördumisele;
- 8) AS-i Eesti Post vastus postkastide koguse kohta;
- 9) flaierite maksumuse arvutuskäik.

Tuuliki Lorvi 631 6671
tuuliki.lorvi@riigikogu.ee